

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 28

Fylke: Buskerud

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Hole

Emne: Drikk til maten - -

Bygdelag:

Oppskr. av: Jon Guldal

Gard:

(adresse): RÖYSE

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
Oppskrevet etter opplysninger fra husmødre i Hole

SVAR

- 1/ För meieri ble anlagt i bygden (omkr. 1870) var skumtmjölka brukt attåt maten, men kuene mjölka lite , for kraftfor var ukjent, ialfall i vedere mon. Ein kan stort sett seigja at bruken av mjölk har auka. Produksjonen har kanskje auka i forh. 1-4.
- 2/ I slåttonna brukte dei å ha mysuspann med på jordene. Mysu er varm mjölk sur mjölk som har osta seg. Det tynne som blir under er mysua. Av osten var det laga pultost- bygdens " nasjonalost " i gl. dager.
- 4/ Kor lenge det er seia dei laga öl heime på gardane kan ikkje seigjast. Vanleg kjøpte folk billig pottöl på bryggeriet i Hönefoss (no ca. 100 år gl.)
- 5/ I "bedre hjem" er bruken av kaffe 100 år og mere, For 50 år siea tok det å bli alment å bruke brent rug. Den ble kokt og klaringa hatt på kjelen på nytt og i oppkoket ble litt ekte kaffe påhatt
- 6/ Slik " falsk kaffe" brent rug eller erter m/ litt ekte i har vært i bruk i to mannsaldre.
- 7/ Stött og stadig blir det brukt kaffe. Selv på store gårder dog tynn og ikke velsmakende. Ved festlege høver, barndåp, begravelser , kvinnelag o.s.b. er det alltid strk , god kaffe. På et mørkeloft fant jeg dette versemålet til kaffens pris:
"Hva er livet uten kaffe ?
Gode venner ,gi oss svar!
Kan man festleg stund man skaffe
når man ingen kaffe har ?
Derfor til dens pris vi synger--
den gjør livet lyst og lett--
:/: drukne hver en sorg som tynger
i en salig kaffeskvett :/:
- 8/ Kaffe til frokost. Ettermeddagskaffe er obligatorisk Ellers serveres kaffe til alle tider om en nabo eller kjending kommer innom
- 9/ Einkvar forstasegpåer vil seigja at kaffen som blir brukt her er dårlig. Stätt for lenge på kjelen , kokt for lenge, for lite ekte kaffe påhatt,
I gl. dager vart klåreskinn brukt, men ikkje nå. Ennå idag er det koner her som spår i kaffe-grut.
- 10/ Vanleg blir det sett fram sukkerbiter i skål på bordet ,og ein tek sukker attåt at ein drikk.
- 10 Koktsukker bruktes mykje för.

- 10/ Jant over er det vanleg å setja fram ei fløytemugge ,og dei aller fleste bruker å ha fløyte i kaffen.
 Å vispe egg i kaffen har dei ikkje hørt gjete her, men knust eggeskal har dei hatt oppi kjelen for klaringas skuld.
- 11/ Te blir lite brukt, I storingshus kjente dei bruken av te lenge.
 Te av heimlege plantar blir ikkje brukt.
- 12/ Under krigen vart tyting lyng og solbearbla brukt i noen utstrekning.
- 12/ Til kvardags var det berre i treskinga at brennevin vart brukt. Dei kjøpte "treske-brennevin" på store literflasker .
- 13/ "Nymotens drikk" blir lite brukt, især nå da öl er så dyrt.

ad 12. Slaktesbrennevin
 måtte dei ha. Slaktaren
 og hjelpemannen fekk
 mange drammer.
 Likeså dram og öl i
 Krauelaga.

Etterskrift.

For mange år siden var en bonde hos meg for å få tydet ei gamal vise som han hadde funnet i papirene etter bestefar sin. Visa var skreven med gotiske bokstaver, og han kunne ikke skjønne dem. Derfor skrev jeg visa, og et gjennomslag ble igjen. Den handler om hvetekaffen. Jeg sender visa meg, Kanskje kan den interessere.

12/2 1954

ærbødigt

Jon Guldal

MOR SPARSOMS FRYDESANG
OVER HVEDEKAFFEN.

Samt hendes hütelskedes Mand's Nationalbetragtninger over denne kaffe

Mel: Amanda sad der med krans i Haaret.
eller Nu er der Glæde paa Sætervangen.

----0000----

- 1/ O.. Hvilken Lykke.. O.. hvilken Glæde
Nu kan som Kaffe jeg drikke Hvede
Og mangen Skilling kan spares paa
Hvorfor man nyttige Ting kan faa.
- 2/ Men hvad der mest ud af alt mig glæder,
er det , at Man-min den kjære Peder
har drukker Hvede i fjorten dar
Og altid troet det kaffe var.
- 3/ For ham at prøve , jeg her om dagen
Da til ham sagde: Jeg synes Smagen
Paa denne kaffe er ikke god,
Hvad svarte han da ? Jo, tvært i mod.
- 4/ Jeg netop synes min kjære Trine
at denne kaffe er af den fine,
den er fra Java, det tror jeg vist
jeg drak just Maken hos prosten sidst.
- 5/ Af Glæde faldt jeg min Mand om Halsen
Og svinget ham som i Hopsavelsen
Han blev forbauset , den kjære Mand
og raabte : Er du fra din Forstand
- 6/ Jeg lo saa Taaren stod i mit Öie
Jeg viste det vilde ham fornöie.
Naar han fik vide min Glædes Grund
Men visselig holdt jeg da min Mund.
- 7/ Idag Geburstdag just Peder haver
Og Hvedekaffe er min Gave
En slik Present vil han synes om
Ei nogen bedre fra mig vist kom.
- 8/ Naar han faar vide han drikker Hvede
Og ikke Kaffe , da vil hans Glæde
Rett bryde løs, derpaa viss jeg er,
Og derfor er han mig dobbet kjær.
- 9/ Nu er det saa som min Peder
og lade Peder min Kaffe smage
og saa , ja saa skal han vide faa
Jeg ogsaa noget kan hitte paa.
- 10/ Og ind fra Kjøkkenet kom Mor Sparsom
Med Kaffekjedelen og ganske varsom
Hun satte den paa det lille Bord
og smilte men sagde ei et ord.
- 11/ Og Peder Sparsom den staute Manden
Med venskapsöiet , med Klokskapspenden
Ved Bordet stole man sette saa
Til sig og Trine og deres smaa.
- 12/ Det lille Selskap var snart placert
Om Kaffebordet der var servert
Med mange Sager paa denne Dag
Som vidnede om Mor Sparsoms Smag.
- 13/ Man drak og spiste med Fryd og Gammen
Og herligt smagte det allesammen
og Peder endnu en Kop vil ha-
Den kaffe smagte udmerket bra.
- 14/ Og Trine atter hans kop iskjenkte
Imens hun smiler og atter tænker
Jeg min foræring nu give vil
og höre Svaret han gier dertil.
- 15/ Hun rakte Koppen og sagde: Peder
Min kjære Husbond jeg skienker Eders

8820

- 16/ ¹ ~~1~~ vid den Kaffe, som her du nyder
 Som alle smager og Sindet fryder
 Den avlet er paa min egen Gaard
 Og kaldes Hvede til hver en Stund
- 17/ I fjorten Dage du har den drukket
 Og ei til Dadel din Mund oplukket
 Men du har roset den kjære Far
 Og sagt den vist fra Java var.
- 18/ Du stirrer paa mig med vantrø ~~Sina~~ Mine
 Men det er sandt, at din Kone Trine
 I fjorten Dage trakteret har
 Med Hvedekaffe -- tilgiv mig Far.
- 19/ Min egen Trine den brave kone
 Udræbte Peder ved Glødens Tone
 Gud dig velsig min Tak modtag
 Det er min herligste Fødselsdag.
- 20/ Din Gave, Kone, jeg vil frembære
 Et Fødelmdet som dig vil ære
 Der vil modtages med Glæde stor
 I V og Byd og ved Fjeld og Fjord.
- 21/ I denne Kaffe Gave, den var uventet
 Fra Gud i Himlen du har den hentet
 For os ei ene bestemt den er
 Den er en Gave til en og hver.
- 22/ For Landet sparer du Millioner
 Du herligste ud af alle Koner
 I hver Husholdning man til din Pris
 Vil høre Glæde paa mange vis.
- 23/ Og hver Husmoder som er en Kvinde
 Med sund Forstand vil nok snarlig finde
 At hun Mor sparsom Takskyldig er
 Og at hun ret holder gaven kjær.
- 24/ Dog vil din Gave i Armods Hytte
 Fortrinlig vise sin store Nytte
 Din Hvedekaffe den billig er
 Og mangen Klage du standser der.
- 25/ Den Told af Kaffe som Landet taber
 Den kun velsignelse for oss skaber
 Den sæd som udi din Gave bor
 Vil spire op til en herlig Flor.

---000---
 Ende paa Altsammen.
 Tilhører
 Christen Nilsen Haugnor.
 1861.

Avskrevet på Villvoll Skrivestuggu 1930.
 Originalmanuskript tilhører
 Kornelius Lehne, som er en søtling av Chr. N.H.

Jon Guldal.

8820